

boekbeschuwing

-

Een Echt Mens

Gunilla Gerland

-

Ronald Heidanus

www.ronaldheidanus.nl
www.autismepluspunt.nl

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Het begin	5
Communicatie	6
Cognitie en leerstijl	9
Perspectiefneming en rol-neming	10
Inclusie	12
Zintuiglijke waarneming	13
Tot slot <i>en contactgegevens</i>	16
Bronnenlijst	17

Inleiding

De grote vraag die bij het lezen van de titel voor mij centraal staat in dit geweldig geschreven boek van Gunilla Gerland is hoe zij, voor zichzelf, ‘een echt mens’ kan worden!?

Gunilla heeft mij in haar boek heen en weer geslingerd. Ze heeft me ‘alle hoeken laten zien’. Laten ervaren en zelfs voelen hoe haar leven met autisme stuit op blokkades, onmacht, onbegrip, disbalans, frustraties, negatieve gevoelens, ervaringen. Ze verwoordt tot in detail haar gevecht met haar centrale vraag en zoektocht naar een leefbaar en kwalitatief leven.

Haar verhaal heeft mij doen beseffen wat een gemakkelijk en begrijpelijk leven ik eigenlijk heb (gehad tot nu toe) en relativeert al mijn gedachten, ontkoppelingen, negatieve ervaringen en (voor)oordelen tot een nulpunt.

Het boek heeft me aangezet tot de hypothese dat autisme wellicht een eigen manier van communiceren is, misschien zelfs wel de essentie van communicatie!? Als neurotype mensen ‘gaan’ we te snel, gebruiken we veel eigen aannames en percepties. Autisme zegt: “stop!” Autisme zegt: “luister naar me, ik heb een vraag!” Autisme zegt: “kijk verder dan mijn gedrag, probeer te zien wat ik eigenlijk wil zeggen!” Autisme is een (soms wezenlijk) andere manier van communiceren en leven!

Ik probeer u mee te nemen in mijn bevindingen. Hoe onderwerpen als zintuiglijke waarneming, denkstijl & cognitie, perspectiefneming & rol-neming en biografisch perspectief met elkaar zijn verweven. Het is een boekbespreking met een reflectief karakter geworden.

Eén ding staat vast: voor mensen die met mensen met autisme werken is het lezen van autobiografie een *must*. Het geeft u inzichten en dwingt tot het nemen van perspectief en roept vragen op om zelf te reflecteren op uw eigen handelen.

ⁿ Daar waar in de tekst ‘leerling’ staat kan ook ‘kind’ gelezen worden.

Het begin

Mijn kennismaking met autisme had ik jaren geleden, tijdens mijn jaar stage op een ZML-school. De wijze van communiceren in combinatie met het soms externaliserend gedrag heeft mij doen nadenken over wat de reden van dit gedrag zou kunnen zijn.

Regelmatig werden voor kinderen woorden als 'lastig', 'onwillig' en 'ongemotiveerd' gebruikt. Ik ben het hier nooit mee eens geweest! Gedrag heeft altijd een functie (Skinner, 1974). Het is van groot belang om verder te kijken dan (alleen) het reageren op het (uiterlijk) waarneembaar gedrag. Zoals Skinner ooit schreef dat de uiteindelijke oorzaken van gedrag altijd buiten het gedrag zelf liggen, regelmatig de omgeving.

Gunilla's boek staat boordevol gedragingen waarbij de oorzaken buiten haarzelf lagen en juist in de context of omgeving.

De belangrijkste vragen voor Gunilla's zoektocht naar het worden van een echt mens hadden te maken met het niet begrijpen van de wereld om haar heen. Zij zit met veel, heel veel vragen, maar krijgt niet het gevoel en ook fysiek niet de ruimte van haar omgeving om deze vragen te stellen.

Gunilla wordt in het boek zelfs op het verkeerde been gezet doordat, in eerste instantie alleen door haar moeder maar later ook door andere volwassenen, gebeurtenissen verdraaid werden. Deze gebeurtenissen werden op een zodanige manier verteld dat ze feitelijk onjuist waren. Het zorgt voor verwarring, zoals wij in onze samenleving vaak en veel voor verwarring zorgen. Denk alleen maar eens aan 'verborgen regels'...

Communicatie

In de basis is communicatie niets anders dan dat betekenissen verplaatst worden van de ene naar de andere persoon (Vermeulen, 1999). Feitelijk is praten alleen maar verplaatsen van lucht.

Als volwassenen communiceren we daarnaast met veel aannames, (voor)oordelen, verborgen regels en maken we regelmatig onze eigen perceptie van dat wat we zien, horen en lezen. En ook het spreken van dezelfde taal, ofwel betekenissen van woorden, maakt het communiceren erg lastig. Denk eens aan wat woorden als 'dadelijk', 'misschien' en 'straks' betekenen!? Ook ik gebruik deze woorden te pas en te onpas, het is ons aangeleerd.

Wanneer er iets in de klas gebeurt, zou ik kunnen zeggen; "doe eens normaal!" Het is dan van groot belang dat u daarbij uitlegt wat de inhoud van het woord 'normaal' voor u betekent.

En wat te denken van de Nederlandse taal, zowel grammaticaal alsook gesproken. Het is bijzonder lastig dat veel woorden (die u en ik dagelijks gebruiken) toch vaak op vragen stuiten. En het kan zelfs zo zijn dat een woord/uitdrukking in een andere situatie juist wel toepasbaar is.

Deze wetenschap heeft mij bewust gemaakt om dat wat ik zeg in de verschillende contexten te plaatsen en de woorden dáár te gebruiken waar ze horen. Het blijft lastig!

Gunilla beschrijft dat ze naar een zangkoor gaat. Daar mag ze de eerste keer een stuk voorzingen. Dit is vals en uit de maat en toch zegt de vrouw achter de piano: "Zo is het goed, je mag gaan." Gunilla denkt: "Ah, het is goed," en dat ze terug mag komen. Ze begrijpt niet dat de vrouw bedoelt dat ze niet meer terug hoeft te komen. Sociaal wenselijk gedrag van 'neurotype' mensen kunnen mensen met autisme dus verwarren. Gunilla nam de boodschap (te) letterlijk.

Het gebeurt ook veel dat situaties worden verdraaid. Dat kan te maken hebben met bijvoorbeeld onzekerheid van de ander op het eigen handelen of andere belangen. De oorsprong ligt grotendeels bij de opvoeding, het biografisch verleden. In mijn verleden lag de nadruk op oppervlakkige gevoelens, ondanks dat ik (zo werd verteld) alles kon vertellen. Mijn moeder zorgde ontzettend goed voor ons, iets te goed achteraf gezien. Ze kon moeilijk loslaten, onzekerheid voerde de boventoon en haar eigen gevoel verdween naar een tweede plan. In mijn beleving verdaaide zij wel eens de werkelijkheid om ons binnen het gezin een beter gevoel te geven.

Gunilla beschrijft in haar boek dat haar moeder juist in zichzelf keerde en de schuld van alles bij Gunilla legde. Zij verdraaide situaties en gebeurtenissen

ook zoals ze feitelijk niet plaats hadden gevonden, maar die Gunilla wel had meegemaakt.

Het lijkt voor mensen dus moeilijk om hun eigen handelen en hun onzekerheden te reflecteren en te evalueren. En hierdoor ontstaan onduidelijkheden. Het duurt generaties om een cultuur te doorbreken. Hebben eerdere generaties geleerd om in te kunnen leven? Vergelijk het met de kus die u misschien sporadisch van uw ouders kreeg met de interactie met uw dierbare nu.

Stel dat we wat filosofisch naar de functie van de stijging van het aantal diagnoses autisme kijken. Zou het dan zo kunnen zijn dat mensen met autisme ons juist leren, al dan niet (on)bewust, om terug naar de essentie van communicatie te gaan? Om echt te luisteren naar de ander? Te kijken vanuit uw hart? Vaak nemen we niet meer de tijd om dit te doen.

Roger Verpoorten haalde bij een lezing die hij gaf aan dat mensen met autisme vooral problemen hebben op het neurosensorisch niveau, prikkelverwerking en de neuro-cognitieve verwerking. Dit betekent dat mensen met autisme moeite hebben om opmerkingen, lichamelijke 'taal' alsook het negeren en vasthouden van informatie op een adequate wijze waar te nemen en te verwerken tot een concept. Dit is nodig om er daarna een betekenis aan te kunnen geven.

U begrijpt dat ook dit dan bemoeilijkt kan worden. Iemand met autisme kan dit uiteindelijk wel leren, echter zodra de situatie anders wordt kan het zijn dat de persoon weer volledig opnieuw moeten beginnen met de verwerking en betekenisverlening van een bepaalde context. Dat maakt dat er bijvoorbeeld mensen zijn waarbij alles op de juiste plek dien te liggen.

Gunilla beschrijft zelf ook een heel duidelijk voorbeeld. Er werd haar (in sneltreinvaart) uitgelegd hoe een wasmachine werkt. Ze begreep er niets van. Het werd nog een aantal keren - op dezelfde manier, in dezelfde volgorde - uitgelegd. Nog steeds snapte ze er nog steeds niets. Wellicht voor u duidelijk wat te doen. Zij werd als lui en verwend gezien/bestempeld.

Zelf gaf Gunilla aan dat ze het wel wilde snappen maar dat alle knopjes op elkaar leken. Misschien was het handig om haar eerst uit te leggen wat een wasmachine doet om vervolgens een schriftelijke instructie aan te reiken. Ze was immers 12 en schriftelijk zou haar de ondersteuning hebben kunnen bieden. Er zou zelfs gedacht kunnen worden aan ondersteuning met pictogrammen. Wanneer duidelijk is wat zij nodig heeft, kan het haar helpen om de stappen te herhalen. Als volwassene is het dan ook belangrijk geduld te blijven houden, te oefenen en waar nodig te blijven aanpassen totdat gevonden is wat wel werkt! Met een open *mindset* een prachtige reis kan ik u verzekeren.

Binnen het onderwijs waarbinnen ik werk - cluster 4 - is 'geduld hebben' één van de belangrijkste ingrediënten, samen met aannames en (voor)oordelen achterwege laten, net zolang totdat de leerling of uzelf het begrepen heeft.

Tijdens een les procenten gaf ik eens uitleg over kortingen op bedragen. De context had dus met geld te maken. Nadat de leerlingen een week later gingen rekenen met procent binnen een andere context - n.l. de afname van schepen binnen de Rotterdamse haven - begon het proces van verwerken en representeren opnieuw!

Het is zeer lastig, zo niet een uitdaging om niet te vervallen in: "*...maar dat heb ik je toch al uitgelegd...?*" En wanneer het enkel gedacht wordt, ligt 'doorgaan met de stof' op de loer.

Zolang het onderwijs de nadruk legt op de kerndoelen zonder in meer of mindere mate rekening houdt met de verwerkingssnelheid van mensen met autisme, zullen er altijd leerlingen zijn die uitvallen. Het is van groot belang om instructies, methodes en toetsen af te stemmen op dat wat de leerlingen nodig hebben.

Cognitie en leerstijl

De grote uitdaging van het huidige onderwijs is dat methodes vaak niet aansluiten op de cognitieve verwerking en 'leerstijl' van leerlingen met autisme. Bij leerstijl gaat het om de cognitieve stijl, de wijze van waarnemingen en informatieverwerking, niet te verwarren met bijvoorbeeld de leerstijlen van Kolb.

Zoals bij het hoofdstuk communicatie al even aangestipt is afstemming van groot belang. Als er goed wordt gekeken naar bijvoorbeeld vraagstellingen in boeken of tijdens toetsen, zijn deze absoluut niet duidelijk. Er zijn veel verschillende vraagsoorten die door elkaar gebruikt worden en kunnen regelmatig multi-interpretabel zijn. Ook de verwerkingstaken verschillen enorm, teken, schrijf, lees in de grafiek, ... Wanneer een leerling met autisme een feitelijk antwoord geeft, dat klopt maar niet volgens de methode, heeft de leerling een probleem in plaats van dat een leerkracht naar de vraagstelling kijkt.

Zelf word ik regelmatig gecorrigeerd op vragen en opmerkingen die ik in de klas maak. Dit ervaar ik als zeer prettig omdat er een wisselwerking is in leren van en met elkaar! Het is samen tot afstemming komen. Als leerkracht heb je het overzicht en dat geeft de ruimte voor discussie. Dat u ook regelmatig een spiegel wordt voorgehouden is spannend, maar zo leerzaam!

Wanneer er in de klas een open, veilige werksfeer is waarin geen enkele vraag 'dom' is, zal de drang om te leren - dat ieder mens bezit, ook die met autisme - energie en motivatie geven.

Gunilla is voor mij een boegbeeld van iemand die haar destructieve houding (neurologisch gezien misschien de 'makkelijkste weg') toch weet om te zetten naar motivatie en haar antwoorden vanuit eigen kracht vindt. Mede doordat zij te vaak op liep tegen onwenselijk gedrag van volwassenen, versneld dat haar motivatie tot het zoeken naar wat er nu werkelijk 'mis' was met haar.

Het maakt mij er meer en meer van bewust dat de aanpak op scholen meer moet liggen op het vlak van educatie en met een ontwikkelings- en ervaringsgerichte benadering. Laten we het psycho-educatie'+ noemen. Dit omdat het bij de ontwikkeling van kinderen met autisme niet alleen dient te gaan om het verschaffen van informatie (Vermeulen, 2004), maar ook om datgene wat zij geleerd hebben toe te passen in alledaagse situaties, bijvoorbeeld binnen een schoolse setting. Dan pas wordt het concreet en kunnen ervaringen de leerlingen motiveren en de 'flow' zorgt er voor dat het beklijfd.

Wat dilemma's: Hoe verhoudt kennisoverdracht zich tot de aanpak van leerlingen met autisme? Wat hebben zij nodig? Welke aanpak sluit aan bij wie? En hoe verhouden zich deze vragen tot de thuissituatie en de verdere studieloopbaan? Blijven leerlingen met autisme gemotiveerd om te leren als zij zoveel anders interpreteren/begrijpen?

Perspectiefneming en rolneming

Om te weten of leerlingen met autisme gemotiveerd blijven en wat zij nodig hebben is het nemen van perspectief natuurlijk een sleutel. Naast de betekenis van woorden kunnen leerlingen met autisme ook gebeurtenissen anders doen laten voorkomen. Het anders uitleggen van situaties dan ze in werkelijkheid zijn. Wiens waarheid is dé waarheid? Wat als een leerling de situatie anders ervaart?

Leerlingen, en ook die met autisme, pikken signalen, sferen en gevoel feilloos op en geven daar hun eigen perceptie aan. Die kan anders zijn dan die van u. Juist daarom is het van belang ervaringen met elkaar te delen en eventueel uw gedrag en acties te 'ondertitelen'.

Als dit niet of nauwelijks gebeurt, kan een leerling zijn eigen perceptie en beleving als dé werkelijkheid zien. Bewust zijn van uw handelen, een open houding hebben, duidelijk, eerlijk, transparant en consequent zijn maken dat begrip gebouwd kan worden. Het uiten van frustraties naar de leerling heeft een negatief effect voor het vertrouwen en de band met het kind.

De leerkracht van Gunilla kon tegen haar praten en schreeuwen, maar zij schakelde alle mogelijke manieren van communicatie uit wanneer zij een situatie of gebeurtenis niet begreep. Dit leidde dan tot frustratie bij volwassenen en zij veroordeelden het gedrag, in plaats van verder te kijken dan alleen naar het gedrag. U zou mogen verwachten dat wanneer er tussen de regels door gelezen kan worden er ook door gedrag heen gekeken zou moeten kunnen worden.

Zelf leg ik tegenwoordig, wanneer er een vertrouwensband is, meer de verantwoordelijkheid bij het kind. Wat ik gemerkt heb in de praktijk is dat leerlingen prima in staat zijn te verwoorden wat hun gevoelens en ideeën zijn. Gunilla heeft er nog een schepje bovenop gedaan.

Daar waar ik in het verleden obstructies en blokkades voor de kinderen met autisme nog wel eens voor hen wilde oplossen, ga ik nu samen met het kind op zoek naar een passende oplossing. Dit heeft als voordeel dat het kind zich bewust wordt van het eigen handelen en daardoor inzicht probeert te werven over zijn aandeel en het effect op het grote geheel (Baron-Cohen, 1997). Samen met het kind neem ik door wanneer en wat er mis ging, waarom, wie erbij waren en hoe het gebeurde (de Bruin, 2004).

Vervolgens ga ik samen met het kind kijken hoe we het kunnen oplossen en de situatie de volgende keer anders kunnen aanpakken (Manders, 2005). Ik ben mij ervan bewust dat preventief handelen, door duidelijke afspraken en een voorspelbare omgeving (bestaande uit vertrouwen, veiligheid, betrouwbare omgeving en verantwoordelijkheid) te scheppen, het voor mijn leerlingen mogelijk is zichzelf op een adequate wijze te ontwikkelen.

Ook maak ik tijd vrij om door te nemen wat precies de vraag of blokkade is, hoe klein ook.

Gunnilla beschrijft dat zij een jongetje op de crèche te woord staat dat aangeeft niets te willen zeggen, omdat volwassenen hem toch niet begrijpen. Gunilla geeft aan dat het kind het bij haar nog niet geprobeerd heeft. Deze manier van feitelijk communiceren in combinatie met een open luisterhouding geeft (snel) vertrouwen.

Ik ervaar in mijn dagelijkse praktijk dat door deze manier van communiceren er sneller tot de kern van de vraag wordt gekomen, ook bij leerlingen waar ik (nog) geen band mee heb. Begrip tonen en een echte luisterhouding uitstralen zijn van essentieel belang.

Zoals eerder beschreven vind ik het jammer dat het systeem (de school) op het gebied van communicatie en vaardigheden, het aanleren met als doel het groter geheel te leren overzien en daar betekenis aan te geven, nog niet altijd even adequaat handelt.

Na het boek van Gunilla zijn verschillende praktijksituaties te noemen die qua denken en aanpak identiek zijn aan de gebeurtenissen die tegenwoordig in mijn klas/school voorkomen. Als een overzicht en met een nog goedkope 'autibril van Hans Anders' probeer ik aan de zijde van mensen met autisme te staan. Het besef van levenslange hulp is in de maatschappij nog niet echt ingedaald.

Het lezen van een autobiografie voedt de legitimatie om een 'andere' werkwijze toe te passen mede mogelijk. Het geeft een inzicht in het leven (het biografisch verleden) van de auteur! Mij heeft het mijn onzekerheid doen minderen.

Mensen, ook ik, vullen (te) vaak snel in hoe 'de ander' zich dient te gedragen, aanpassen en/of zich ik een situatie voelt. Daaraan gekoppeld verbinden we razendsnel conclusies en reageren we op uiterlijke kenmerken en gedrag. De vraag is, waar niet vaak bij stil gestaan wordt, of de juiste conclusie worden getrokken!? Kunnen we voldoen aan de behoefte van mensen met autisme? Een collega reageerde ooit op een leerling: "Dan moet jij je maar aanpassen aan de maatschappij!" Een verkeerde beweging lijkt mij!

Tijdens een lezing had Hans Schuman het ooit over het ontwikkelingsperspectief. Er wordt dan gekeken of er bij een leerling uit komt wat er ook in zit. Belangrijk is dat het ontwikkelingsperspectief naast het vaardigheidsniveau van de leerling ook de aanleg, in mijn geval dus autisme, in beeld brengt! Daar wordt te snel voorbij gegaan en ook de leerling met autisme wordt vaak niet gehoord...

Gunilla vertelt, door middel van vele voorbeelden, waarin zij niet begrepen en gehoord werd, laat staan dat haar omgeving zich zou gaan aanpassen. Hierdoor vindt zij zichzelf meer en meer een mislukkeling.

Inclusie

‘Omgeving aanpassen’ is regelmatig nog ‘*not done*’ om over te praten. Het kost te veel tijd, ruimte en geld is één van de argumenten. Mensen dienen zich ‘maar’ aan te passen aan de maatschappij... Of ouders en directe vrienden/familie voelen zich aangevallen. “Doen wij het niet goed dan?”

Het is wel een slag (verandering in *mindset* en cultuur) die gemaakt dient te worden op weg naar INclusie, insluiten/SAMENsmelten!

Concreet betekent dat voor mij vragen omtrent het aanpassen van mijn klas. ‘Prikkelarm’ wordt vaak gebruikt als argument. Echter is de vraag of dit ook individueel met de leerling is afgestemd!? Zo heb ik ooit gewerkt op een speciaal onderwijsschool waar alle leerlingen in kasten zaten. Voor iedere leerling dezelfde kast, zelfde indeling en geen poster mocht aan de muur. De maatschappij ziet er namelijk ook zo uit.

Gunilla gaat uiteindelijk op zoek, zelf op zoek naar wie ze nu daadwerkelijk was. Rondzwervingen door Europa hebben haar op vele plekken gebracht. Omgevingen werden niet altijd even adequaat aangepast...

Een ander veel voorkomend woord is structuur. Het lastige van dit woord is echter dat iedereen binnen mijn school een andere perceptie heeft van het woord, anders omgaat met de invulling en dat er weinig afstemming plaatsvindt! De vraag is namelijk of alle leerlingen een kast nodig hebben!? En daarbij is in gesprek gaan met een leerling natuurlijk stap 1! Door weinig afstemming is het volgen van één lijn, een gezamenlijke *mindset*, erg lastig!

De leerling (met autisme) dient centraal te staan.

TEACCH (Mesibov, 2004) is een waarde(n)vol boek waarin de bovenstaande visie tot in detail staat omschreven, en meer! Veel meer! TEACCH is multidisciplinair, de gehele omgeving van een leerling participeert, iets wat de visie van TEACCH wel tot iets unieks maakt. Het is concreet een beetje te vergelijken met een Eigen Kracht conferentie.

De functionele ‘waarom’ der dingen is van groot belang! Naast uitleg vraagt het ook (of misschien wel juist) om afstemming! Als duidelijk is (en in rust is gecommuniceerd), vanuit het perspectief van de leerling, wat en waarom er verwachtingen zijn, zal begrip ontstaan en beweging plaatsvinden. Door dit aan te vullen met ‘eigen regie’, ‘vertrouwen’ en ‘verantwoordelijkheid’ zullen ogenschijnlijk onmogelijkheden mogelijk zijn!

Dat betekent luisteren en kijken met je hart, voorbij de diagnose!

Zintuiglijke waarneming

Tijdens de basisschoolperiode was Gunilla door haar 'anders' zijn een ideaal pestslachtoffer. Regelmatig werd zij geslagen! En als Gunilla geslagen werd, voelde zij daar eigenlijk niets van. Zij leek zich, voor deze vorm van contact, af te kunnen sluiten.

In het begin wist zij eigenlijk niet wat haar overkwam. Ook de beDOELing van diegene die sloegen was volstrekt onduidelijk. Zij zeiden: '*Jij gaat elke dag slaag krijgen*', maar wat daar mee bedoeld werd...? Doordat het elke dag gebeurde leek zij een soort van 'vrede' in te vinden.

Is dit het herhalende dat 'prettig' is?

Is het de hoge pijngrens?

Is het goed kunnen afsluiten van je gevoel?

Is het ... ?

Nadat medeleerlingen wilden helpen en het slaan van Gunilla bij de leerkrachten gingen melden werd Gunilla boos. Voor haar hadden anderen niets met haar te maken hadden!

De eerste reactie van mensen is dat mishandeling natuurlijk verschrikkelijk is voor een leerling! We zijn snel geneigd om te helpen. De scheidingslijn tussen hulp en 'betuttelen' is echter dun.

Hoe kan het voor een leerling als Gunilla het slaan niet als verschrikkelijk ervaren wordt? Zij dacht zelfs dat het zo diende te gebeuren. Ze gaf zich als het ware over.

Maar voor Gunilla was het een vast ritueel en doordat anderen klaagden had zij het gevoel dat ze dom was.

Dan is de kernvraag misschien nog wel erger dan het fysieke contact: 'Wat is erger, het fysieke contact of haar negatieve zelfbeeld? Of kan het ook zo zijn dat het door elkaar gevoed wordt?

Dat het een andere aanpak en benaderingswijze behoeft, moge duidelijk zijn. Ook hier is het weer van belang om af te stemmen, te luisteren en is de rol van de omgeving van cruciaal belang! Hoe kan de omgeving aangepast worden zodat het slaan stopt en het welbevinden van Gunilla groeit? Dit behoeft een multidisciplinaire aanpak waarin alle betrokkenen een rol hebben!

Gunilla had enerzijds een hoge pijngrens, anderzijds 'extreme' sensorische waarnemingen. Zo kon zij niet tegen kietelen, dit was ondraaglijk. Ook douchen was voor Gunilla verschrikkelijk. De druppels leken haar gevoelsmatig te snijden en ze ging noodgedwongen in bad. Verder had ze een aversie voor sieraden. Aanrakingen met sieraden maakte in haar beleving een constant,

extreem en metaalachtig geluid. En dit geluid verplaatste zich als een rilling langs haar ruggengraat. Dit maakte haar zelfs misselijk!

Wanneer u zelf deze ervaringen niet heeft, is het dan mogelijk om écht te begrijpen en in te leven wat de ander, in dit geval Gunilla, voelt?

Gunilla had ook een fixatie voor kromme objecten. Nog steeds rijdt zij met enige regelmaat via een bochtige weg terug naar huis. Gunilla kon genieten van het spelen met haar zus, vooral het fysieke spel. Maar dan wel alleen zij bij haar zus op haar benen!

Uit de bovenstaande voorbeelden blijkt duidelijk dat er bij Gunilla zowel sprake is van hypergevoeligheid als wel hypogevoeligheid binnen verschillende zintuigen en dat hier stereotype gedrag door veroorzaakt kan worden (Bogdashina, 2004).

Onder- en overschatting op het gebied van sensorische waarnemingen ligt op de loer! Ook ik ben mezelf nooit echt bewust geweest van de impact die een andere sensorische waarneming met zich mee kan brengen. Natuurlijk refereert het standaard en stereotiep gedrag en beeldvorming van een prikkelarme omgeving direct aan de waarnemingen van mensen met autisme. En toch is ook hier perspectief nemen van groot belang alvorens je voor de individuele leerling iets wilt/gaat veranderen.

In mijn klas is er op dit moment ook een jongen die hypergevoelig is voor geurtjes (reuk) en plakkerige handen (tactiel), waardoor hij zich extreem vaak wil wassen. De grote vraag is waar hij op sensatieniveau door geprikkeld wordt. Hij heeft een angstige houding, maar kan ook uit 'zijn vel springen' als het niet gaat zoals hij de zaken (is het verwachting of een vast beeld?) in zijn gedachten heeft. In de 'volksmond' wordt het dwang genoemd. Na jaren van ups en downs heeft hij nu, zo zegt hij zelf, een eind gemaakt aan zijn dwang. "Gewoon, door op mijn nieuwe kamer te beginnen met alles schoon te maken!" Een proces waarbij het misschien wel jaren kan duren eer hij erachter is wat zijn wassen voor functie kan hebben gehad. Belangrijk? Vooral doen (en dus veel zoeken en in contact blijven) wat werkt!

Waar mensen dit dus zouden bestempelen als 'dwang', 'smetvrees' of 'dit gaat (vanzelf) wel over', moeten zijn waarnemingen en gedrag in een bredere context gezet worden! Kunnen beeldvorming, faalangst en een negatief zelfbeeld een rol kunnen spelen? Hoe verhoudt zich dit tot zijn biografisch verleden? Of met zijn symbiose in de thuissituatie? En op school?

Ooit viel deze jongen in een sloot. Vies en dus stress kunt u nu denken. Niets was minder waar: "...en mijn kleren hebben de viezigheid tegengehouden!" Door deze wijze van conceptueel denken lijken angsten een belangrijk thema om te vervallen in bepaald gedrag...!?

Deze andere manier van communiceren en functies van gedrag dwingen mij om in gesprek te gaan met leerlingen, om te achterhalen waar voor hen gedrag ontstaat.

Samen met de omgeving, school, klas, ouders en eventueel externen, ligt er de uitdaging om op zoek te gaan naar de sleutels die op de verschillende deuren passen!

Vervolgens is het leerproces (nog los van didactiek) het leren 'omgaan met' en aanleren van vaardigheden! Het is een leerrijke periode voor zowel de leerling als voor mij als leerkracht, de klas, school, ouders en anderen!

Om mee te mogen helpen aan een beter en leefbaar leven is een groot goed en hopelijk draag ik bij aan het gevoel van 'een echt mens'-zijn van al mijn leerlingen...

Tot slot

Na het lezen van 'Een echt mens' is er voor mij pas echt een boek open gegaan. Het heeft bijgedragen aan een klein deel van de begripsvorming van autisme. Echter weet ik ook dat iedere autobiografie weer op zichzelf staat en dat het met iedere leerlingen een nieuwe zoektocht zal zijn. Een mooie uitdaging!

Concreet betekent dat een deel van de uitdaging bestaat uit het werken aan een eerlijk beeld van ieder individu met autisme. Daar is natuurlijk in beginsel de stem van de leerling leidend in en is de diagnose ondergeschikt. Ondergeschikt omdat de diagnose het eerste stapje is in het brede spectrum dat autisme omvat. Een stap naar begrip, een stap naar luisteren, een stap in de wonderlijke en leerzame wereld van autisme.

Eerst begrijpen om vervolgens begrepen te worden en daarna te kunnen begeleiden (Peeters, 1994). Begeleiding in de context door te volgen!

Het vraagt een *open mindset* van mensen om zonder (voor)oordelen te kijken met hun hart. De mens te zien als totaliteit met alles wat het bezit. Te verwonderen. En dat alles in een veilige en vertrouwde omgeving waarin de 'voor', 'door' en 'met' met elkaar samensmelten en elkaar versterken en beKRACHTigen.

Perspectief nemen en zoeken naar kracht in mensen!

Meer informatie:

✉ info@ronaldheidanus.nl
✉ info@autismepluspunt.nl
☎ +31(0)6 14 666 083
🐦 [@ronaldheidanus](https://twitter.com/ronaldheidanus)
🐦 [@AutismePluspunt](https://twitter.com/AutismePluspunt)
🌐 [ronaldheidanus](http://ronaldheidanus.nl)
f facebook.com/ronald.heidanus
f facebook.com/AutismePluspunt
in linkedin.com/in/ronaldheidanus

Bronnen

Bogdashina, O. (2004). *Waarneming en zintuiglijke ervaringen bij mensen met Autisme en Aspergersyndroom. Verschillende ervaringen, verschillende werelden.* Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

Bruin, C. d. (2004). *Geef me de 5.* Doetinchem: Graviant educatieve uitgaven.

Dumortier, D. (2002). *Van een andere planeet. Autisme van binnen uit.* Antwerpen/Amsterdam: Houtekiet

Gerland, G. (1998). *Een echt mens. Autobiografie van een vrouw met autisme.* Antwerpen/Baarn: Houtekiet.

Lieshout, T. v. (2002). *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen.* Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum.

Manders, R.L.N.M. (2005). *Handleiding voor jezelf.* Meijel: Bureau Via.

Mesibov, Gary B. Mesibov, Victoria Shea & Eric Schopler (2006) *The TEACCH Approach To Autism Spectrum Disorders.* New York: Springer Science+Business Media, LLC.

Peeters, Theo (1995) *AUTISME Van begrijpen tot begeleiden.* Antwerpen-Baarn: Uitgeverij Hadewijch.

Skinner, B.F. (1974). *About Behaviorism.* New York: Knopf

Segar, M. (2002). *Coping. Overlevingsgids voor mensen met het Aspergersyndroom.* Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

Vermeulen, P. (1999). *Dit is de titel. Over autistisch denken.* Berchem: EPO

Vermeulen, P. (2004). *Ik ben speciaal 2.* Berchem: EPO

Artikellen:

Baron-Cohen, S, Jolliffe, T, Mortimore, C, & Robertson, M (1997). *Another advanced test of theory of mind: evidence from very high functioning adults with autism or Asperger Syndrome.* Journal of Child Psychology and Psychiatry, 38, 813-822